

Др Сузана ДИМИЋ*

ПРАВА ПОРЕСКИХ ОБВЕЗНИКА У ПОРЕСКОМ ПОСТУПКУ¹

Апстракт

У пореском поступку се врши утврђивање, наплата и контрола пореза и других јавних прихода. Како се опорезивањем умањује расположиви доходак физичких лица, односно, расположива добит правних лица, неопходно је спровођење адекватне пореске процедуре за разрезавање пореза, као најзначајнијег јавног прихода. Једна страна у пореском поступку су порески органи који имају одређена овлашћења приликом спровођења радњи у пореском поступку. Другу страну у пореском поступку чине порески обвезници и други порески дужници, чија права и обавезе су установљена пореским законима. Дакле, насупротив овлашћењима пореског органа стоје права пореских обвезника, којима савремене државе посвећују посебну пажњу. Наиме, природа порескоправног односа је значајним делом одређена фискалним интересима државе, јер се у пореском поступку прикупљају средства која се сливају у буџет. Због тога порески органи имају велика овлашћења у пореском поступку.

Као сегмент људских права и слобода, у складу са тенденцијама демократског друштва, прописивање права пореских обвезника и њихово остваривање у пореском поступку представља један од предуслова правне државе.

Кључне речи: порески обвезник, права пореских обвезника, порески поступак.

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, suzana.dimic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8981-9570.

¹ Рад представља резултат истраживања које финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација по Уговору са Правним факултетом Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, евиденциони број 451-03-137/2025-03/200254 од 04. фебруар 2025. године.

1. УВОД

Проблематика опорезивања се не завршава прописивањем одређених врста пореза, као и њихових битних елемената у пореским законима. Да би се утврдила економска снага пореског обвезника и правилно одредила висина пореза коју он треба да плати неопходно је постојање одговарајуће процедуре. То се постиже у пореском поступку, који у правном систему Србије, представља посебан управни поступак. Порески органи, примењујући материјално правне законе и друге прописе на конкретне случајеве поступају према правилима пореског поступка. У пореском поступку, као посебном управном поступку најпре се примењује, према правилу *lex specialis derogat lege generalis*, процедура прописана за порески поступак тек потом општи управни поступак. Адекватно законско уређивање пореског поступка, као и доследна примена правила поступка су претпоставка уредног и благовременог плаћања пореза од стране пореских обвезника. Тиме се обезбеђује континуирани прилив средстава за финансирање виталних функција државе, што представља главни циљ опорезивања (тзв. фискални циљ).

Заштита права пореских обвезника у пореском поступку је значајна како са аспекта пореских обвезника тако и са аспекта јавног интереса. Права пореских обвезника могу се посматрати као гаранција правилног и законитог поступања пореских органа приликом решавања о њиховим правима и обавезама у пореским управним стварима. Доношење незаконитих и неправилних пореских управних аката представља повреду тих права али истовремено наноси штету јавном интересу у области опорезивања.

2. ПОРЕСКИ ОБВЕЗНИЦИ И ДРУГИ ПОРЕСКИ ДУЖНИЦИ

Главни учесници у пореском поступку су порески орган (код нас је то Пореска управа) и порески обвезници и други порески дужници. У пореском поступку порески орган у конкретној пореској ствари одлучује о правима и правним интересима пореског обвезника. Као друга страна у пореском односу појављују се порески обвезници и други порески дужници. Прави се разлика између пореског дужника и пореског обвезника. Појам пореског дужника је по значењу шири од појма пореског обвезника. Тако се, поред пореског обвезника, као порески дужници појављују порески платац, порески јемац, порески посредник и друга лица. Порески обвезник је физичко или правно лице које је законом одређено да плати порез. Порески закон предвиђа супсидијарне обвезнике у виду пореског платца и пореског јемца. Фискус се не одриче свог пореског потраживања имајући у виду континуитет у задовољавању јавних потреба. Сви ефекти њиховог деловања у пореско правном односу иду у корист законског обвезника (Анђелковић, 2018, 99). Порески платац је које се појављује као исплатилац одређених прихода пореском обвезнику. То лице је

дужно да приликом сваке исплате прихода обрачуна и на одговарајуће уплатне рачуне јавних прихода уплати порез у име и за рачун пореског обвезника. Ради се о приходима на које се плаћају порези по одбитку, као што је порез на зараде, порез на приходе од капитала, порез на приходе од самосталне делатности и др. порези који су прописани пореским законодавством Србије. Порески јемац је физичко или правно лице које је дужно да плати порез уколико порески обвезник благовремено не измири свој порески дуг. Законодавац одређује да ће у случају да порески обвезник не плати доспели порез бити дужан да то учини порески јемац, али је одредба је непрецизна, јер прописује да у том случају Пореска управа „може позвати“ јемца да плати порез (Закон о пореском поступку и пореској администрацији, 2024, чл. 12, с. 3, т. 4). Судска пракса је заузела став да се према јемцу може одредити извршење само ако му је омогућено да учествује као странка у том пореском поступку у коме се утврђује пореска обавеза пореског обвезника и донето решење, којим се исто као пореском обвезнику или посебно, утврђује порез. Дакле, решење о утврђивању пореза које је донето само у односу на пореског обвезника не може бити извршни наслов за одређивање принудног извршења у односу на јемца (Анђелковић & Димитријевић, 2008, 201). Пореско јемство се може установити пореским законима, када законодавац наводи случајеве, на пример, исплатилац прихода по одбитку се појављује као порески јемац. Пореско јемство може бити и уговорно, када се установљава уговором. Попут грађанскоправног, пореско јемство, такође може бити солидарно и супсидијарно. Правило је супсидијарно јемство када се мора прво покушати наплата пореза од пореског обвезника, па тек потом од пореског јемца. Код солидарног јемца редослед наплате није одређен, те порески орган може плаћање пореза тражити од пореског јемца а да пре тога није захтева наплату пореза од пореског обвезника. У пореске дужнике се убраја и порески посредник. То је банка која је дужна да са рачуна пореског обвезника, пореског платца или пореског јемца обустави и уплати утврђени порез на одговарајући уплатни рачун јавних прихода. Банка то чини у своје име а за рачун пореског обвезника, пореског платца или пореског јемца. Друга лица која се појављују у пореском поступку су остала физичка или правна лица која дугују радњу чињења, нечињења или трпљења из порескоправног односа. Такав пример је лице у чијим просторијама се обавља пореска контрола. У пореској литератури као порески дужник се наводи и порески дестинатар. То је лице које по интенцији законодавца сноси порески терет. Ово је случај код посредних пореза, на пример, код пореза на додату вредност (ПДВ) се као порески обвезник појављује лице које обавља промет добар и услуга (законски порески обвезник). Порез се урачунава у цену производа и услуга и тако порески терет преваљује на крајњег потрошача. То преваљивање може да се подразумева или да закон експлицитно наводи. У погледу правног положаја, порески дестинатар није законска категорија, али га порески прописи *implicite* уводе у порескоправни однос. Трговац на мало у систему ПДВ као порески обвезник је дужан да на продајну цену обрачуна ПДВ по прописаној стопи,

што би требало да значи да ће порез бити тако преваљен на крајњег купца (осим уколико ће због прилика на тржишту, на пример, због високе еластичности тражње за том робом, бити приморан да снизи продајну цену пре опорезивања да не би дошло до њеног поскупљења када се обрачуна порез) (Поповић Д., 2012, 101). У неким ситуацијама се порески дестинатар и експлицитно појављује као странка у пореско правном односу. Такав је случај са страним држављанима који немају пребивалиште нити су порески обвезници у Србији, за робу купљену у Србији припада им право на рефакцију ПДВ ((Поповић Д., 2012, 101).

За стицање пореске способности довољна је правна способност, што значи да је порески обвезник способан да стиче права и обавезе из пореског односа. То значи да физичка лица стичу пореску способност рођењем, са изузетком *nasciturus* – а, када се neroђено дете сматра пореским обвезником ако наследи имовину. Због тога што је пореска обавеза економског карактера порески обвезник не мора имати и пословну способност, али мора имати свог заступника у пореском поступку. Опорезивању подлежу и малолетна лица, чији се родитељи, односно, старатељи појављују као законски заступници. Обавезу плаћања пореза, под условом да остварују приходе или имају имовину, и лица под старатељством и лица која се налазе на издржавању казне затвора, такође, имају пореску способност. Правна лица стичу пореску способност уписом оснивачком акта у надлежни државни регистар (код нас је то Агенција за привредне регистре – АПР). Док физичка лица која имају пословну способност самостално или преко пуномоћника учествује у пореском поступку, правна лица немају пословну способност. Радње у пореском поступку обављају преко својих законских заступника, односно, одговорних лица.

3. ПРАВА ПОРЕСКИХ ОБВЕЗНИКА

3.1. Листа права пореских обвезника у пореском праву Србије

Доношење закона којим је регулисана пореска процедура и пореска администрација означава битан корак у остваривању права пореских обвезника, зато што су, по први пут, на једном месту, таксативно наведена сва права пореских обвезника. То су следећа права:

- Право на информисање и правну помоћ;
- Право да у писаном облику добију одговор на питање које су у таквом облику поставили Пореској управи, а које се тиче њихове пореске ситуације;
- Право на поштовање и уважавање њихове личности;
- Право на поверљивост и тајност података;
- Право на приватност;
- Право на увид у податке о утврђивању и наплати пореза који се воде код Пореске управе и да захтевају измену непотпуних и нетачних података;

- Право да заступају своје интересе непосредно или преко пуномоћника;
 - Право да користе пореске олакшице у сладу са пореским законима;
 - Право на рефакцију, односно, повраћај више или погрешно наплаћеног пореза;
 - Право да присуствује током теренске пореске контроле;
 - Право да добију образложење аката донетих у поступку пореске контроле;
 - Право да дају обавештења пореским органима када оцене да је то потребно за правилно решавање пореске ситуације;
 - Право да користе редовна и ванредна правна средства, као и да воде управни спор;
 - Право да користе и друга права утврђена овим и другим пореским законима.
- (Закон о пореском поступку и пореској администрацији, 2024, чл. 24).

Као што се може закључити из ове листе права пореских обвезника, законодавац није затворио листу права, већ је оставио могућност да порески обвезници користе и друга права која су прописана овим или неким другим пореским законом.

Да би порески обвезници уредно и благовремено испунили своје пореске обавезе потребно је да буду информисани о пореским прописима којима су регулисане њихове пореске обавезе. Отуда је Пореска управа дужна да пореског обвезника упуту на релевантни закон или подзаконски акт, као што су уредбе, правилници и сл., у којима се детаљније регулишу пореске ситуације одређених категорија пореских обвезника. Ова обавеза пореског органа има утолико већи значај уколико може доћи до произвољног или нетачног тумачења пореских прописа или њиховог непознавања због њихове сложености, честих промена и сл. Право на правну помоћ у пореском поступку је изведено из начела пружања помоћи неугој странци у општем управном поступку. За испуњење обе обавезе пореског органа је довољно да порески службеник упозна пореског обвезника да треба да попуни пореску пријаву у зависности од врсте пореза и категорије пореског обвезника, као и коју документацију треба да достави уз пријаву. Оваквим приступом порески органи стварају предуслове за добровољно испуњавање пореских обавеза од стране пореских обвезника. Такође, преласком пореске управе на електронско пословање омогућава пореским обвезницима да брже и лакше извршавају своје пореске обавезе. Истовремено, то их доводи у искушење на лажирање стварних података, односно, давање неистинитих података (примера ради код пријаве и обрачуна ПДВ-а, пријаве и обрачуна пореза капиталне добитке и сл.) управо из разлога неостваривања директног контакта са надлежним запосленима (Димић & Божић & Ђукић, 2021, 208).

Порески обвезници у Србији имају право на поверљивост и тајност. Установљавањем обавезе да порески обвезници сарађују са пореским органом и достављају потребне отворен је простор да порески обвезници открију информације из свог личног, породичног и професионалног живота. Отуда је законодавац установио обавезу пореске администрације да податке до којих је дошла у пореском поступку као службену тајну (Закон о пореском поступку и пореској администрацији,

2024, чл. 24, с. 1, т. 4). Имајући у виду међународну пореску сарадњу у домену размене пореских информација, поставља се питање заштите овог права пореских обвезника у Србији. Законом је прописана могућност за пружање међународне правне помоћи у пореском поступку, било да Пореска управа пружа помоћ иностраном пореском органу било да се Пореска управа обраћа иностраном пореском органу за пружање помоћи (Закон о пореском поступку и пореској администрацији, 2004, чл.155, с. 1, 2., 3.). Закон о општем управном поступку, као *lex generalis*, прописује да се на међународну правну помоћ примењују одредбе међународних уговора. У ситуацији када међународног уговора нема, међународна правна помоћ се пружа под условима прописаним законом (Закон о општем управном поступку, 2023, чл. 31, с. 4). У поступку у коме је инострани порески орган захтевао пружање пореских информација, наша пореска администрација нема обавезе према пореском обвезнику да га о томе обавести. Наше пореско право не предвиђа ни једно од три права (право обавештавања, право консултације и право интервенције). Нашим пореским обвезницима дато је право на увид у податке који се о њима воде код пореске администрације, али се за остваривање овог права у поступку размене пореских информација са иностраним пореским органима, међутим, не постоје могућности.

Једно од значајних права у поступку утврђивања, наплате и контроле пореза је право на приватност, јер су порески органи често у ситуацији да, прикупљајући потребне информације о економској снази, задиру у приватну сферу пореског обвезника. У пракси се ово право остварује избегавањем непотребног узнемиравања пореских обвезника, као што су неоправдани претрес стана или тражење информација које нису од значаја за одређивање пореске обавезе. Развој информационе технологије, који је омогућио стварање базе података о пореским обвезницима, носи одређену опасност од злоупотребе података који се односе на његову приватност (на пример, брачно стање, болест и сл. информације које лице не жели да открије другим лицима).

Право на жалбу је једно од основних права пореских обвезника и других пореских дужника, као странке у пореском поступку. Овим правним средством, ради заштите својих права и правних интереса, они побијају законитост или правилност пореског управног акта. За разлику од општег управног поступка, жалба у пореском поступку према законодавству Србије, по правилу, нема суспензивно дејство. Ипак, дозвољен је изузетак од овог правила уколико порески обвезник документује да би плаћањем пореза или споредних пореских давања пре коначности побијеног акта претрпео битну економску штету. Практична последица непостојања суспензивног дејства жалбе у пореском поступку огледа се у томе да ће порески обвезник бити дужан да плати утврђени износ пореза у тзв. паричионом року, независно од тога да ли је уложио жалбу. У случају да се другостепеним решењем усвоји жалба порески обвезник ће имати право на повраћај плаћеног износа или ће покренути поступак за повраћај принудно наплаћеног пореза уколико је порески орган принудно наплатио

дуговани порез. Сврха права на жалбу је заштита пореског обвезника од наступања правног дејства незаконитог пореско управног акта, односно, одлагање његовог наступања до тренутка коначности правног акта која ће потврдити или оповргнути његову законитост. Међутим, потреба заштите фискалних интереса државе, путем обезбеђивања континуираног прилива средстава у буџет, утицала је на прописивање несуспензивног дејства жалбе у пореском поступку. Поред жалбе, као редовног правног средства, порески обвезници имају право да користе ванредна правна средства и да воде управни спор. Док се првостепени и другостепени порески поступак води пред пореским органима уз супсидијарну примену правила општег управног поступка, управни спор представља посебан судски (управно-судски) поступак. Овде суд, решавањем управних спорова, као засебног, правом респектабилног ентитета породице правних спорова, у чијој бити је постојање спора између странке о чијој се индивидуалној правној ситуацији решавало у управном поступку, са једне стране, органа управе који је решавао предмету правну ствар, са друге стране, пружа се објективна, од стране независног и непристрасног субјекта (суда) заштита појединачним правима и правним интересима странака и штити објективна законитост (Миленковић Н., 2020, 169). За разлику од општег управног поступка, у коме жалба има суспензивно дејство, тужба изјављена у управном спору, по правилу, не одлаже извршење управног акта против кога је поднета.² У управном поступку примат је дат потреби да се странкама омогући да што делотворније заштите своја права и интересе (од незаконитог деловања управе), чиме се уједно доприноси и заштити начела законитости, док се у управном спору тежиште померило на заштиту јавног интереса, јер је побијен акт већ прошао жалбену контролу, током које је, по правилу био „обезбеђен“ од извршења (Димић & Миленковић & Бојанић 2025, 192).

3.2. Права пореских обвезника и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода

Права пореских обвезника у пореском поступку могу се посматрати и са аспекта сегмента људских права и слобода. У складу са опредељењем Србију за улазак у чланство Европске уније (у даљем тексту ЕУ), поставља се питање усклађености права пореских обвезника са Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Ова конвенција је потписана од стране тринаест држава чланица

² Уз изузетак да суд може по захтеву тужиоца одложити извршење коначног управног акта којим је мериторно одлучено о управној ствари, до доношења судске одлуке, ако би извршење нанело тужиоцу штету која би се тешко могла надокнадити, а одлагање није противно јавном интересу, нити би се њиме нанела већа или ненадокнадива штета противној странци, односно, заинтересованом лицу (Закон о управним споровима, 2009, чл. 23. с. 2).

Савета Европе 1950. године, а ступила на снагу 1953. године. Тек 2003. године Србија је потписала конвенцију и током те године је и ратификована.

Подаци до којих долази порески орган у пореском поступку могу се односити на финансијске активности пореског обвезника. Традиционално постоји банкарска тајна за финансијске податке, јер банке имају законску обавезу чувања тајности података својих клијената и не могу их саопштавати трећим лицима или их неовлашћено користити. Могу их саопштавати пореским органи, при чему су они дужни да их чувају као пореску тајну. Последњих деценија, међутим, активности на међународном нивоу (ревидирање члана 26. Модел Конвенције ОЕЦД из 2005. године и Модел споразума о размени пореских информација ОЕЦД из 2002. године) уместо банкарске тајне уводе стандард транспарентности. То значи да више не постоји могућност позивања на банкарску тајну као разлог за одбијање пружања пореских информација. Интензивна активност у регулисању размене пореских информација значајна је како за решавање проблема пореске евазије тако и проблема двоструког опорезивања, али повлачење института банкарске тајне нарушава и ограничава националну регулативу о тајности и поверљивости података. Такође, развој информационе технологије, који је омогућио једноставни поступак уношења и чувања података у рачунарском систему, истовремено представља опасност по приватност пореских обвезника, јер постоје техничке могућности за њихово неовлашћено коришћење. Додатни изазов представља чињеница да држава не може потпуно да испати све промене у области дигиталне економије, или не на начин који се очекује, отвара могућности злоупотреба, али и повреда и угрожавања права економских субјеката (Дамјановић & Петровић, 2023, 128). Порески обвезници готово да немају могућности заштите права на приватност и права на тајност и поверљивост пореских података у међународним оквирима, јер нису уговорне стране међународних пореских споразума. Не могу се обратити Европском суду за људска права, с обзиром да се члан 6. Европске конвенције о људским правима не примењује на обичне пореске спорове (Анђелковић, 2008, 165-166). Правни инструменти донети у оквиру ОЕЦД не предвиђају експлицитну заштиту ових права пореских обвезника. Поверљивост пореских података се обезбеђује на посредан начин, преко института пословне тајне прописаног за прикупљене податке и то кроз ограничење њиховог коришћења само у конкретне сврхе за које су и тражени. Тежња савремених држава се састоји у обезбеђивању поверљивости података, али не и у обезбеђивању гаранција при размени пореских података.

Посматрано у контексту заштите људских права, као тековина савременог демократског друштва, право на приватност се појављује као једно од гарантованих права и у оквиру ЕУ. Према Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода сваки појединац има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке (Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, 2003, чл. 8, с.1). Заштита личних података је у Србији уређена

посебним законом. У погледу размене података релевантна је одредба закона којом се дозвољава изношење ових података из Србије у државе чланице Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података Савета Европе. Изношење података у државе које нису чланице ове конвенције или у међународну организацију је дозвољено само под условом да је у њој, прописом или уговором о преносу података, обезбеђен степен заштите у складу са конвенцијом (Закон о заштити података о личности, чл. 53, с. 1., 2.) У погледу аутоматске обраде личних података конвенција садржи обавезу да државе потписнице предузму одговарајуће мере заштите од неодоброг коришћења, измене и сл. Прописане су и додатне мере заштите, на пример, да лице буде обавештено да се води аутоматизована збирка са личним подацима, као и њена сврха, да има право на достављање тих података у разумним роковима, да има право, према потреби, на исправку и подношење жалбе за поједине категорије података (о здравственом стању и сл.) (Закон о потврђивању Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података, чл. 6 и чл. 8а). Конвенција даје предност слободној размени информација у односу на приватност, јер прописује да стране уговорнице не могу само ради заштите приватности, да забране или услове издавањем некаквих специјалних дозвола, прекогранични проток личних података на територију друге стране уговорнице (Закон о потврђивању Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података, чл. 12 с. 2).

Једно од права из Европске конвенције о заштити људских права и слобода јесте право на правично суђење. Суштину одредаба садржаних у члану 6 ове конвенције чини јемство правичног поступка пред судом у разумном року. Приликом примене овог члана Европски суд за људска права води рачуна о правичности поступања у ширем смислу. Отуда, у неким ситуацијама овај суд неће испитивати да ли је повређена нека од посебних одредаба члана 6 Конвенције, ако утврди да је изостала правичност поступања пред домаћим судовима (Поповић, 2016, 249). У погледу поља примене члана 6, због формулације текста одредби сматра се да се овај члан односи само на грађанскоправну и кривичноправну област. Оваквом формулацијом из заштите права на правичну и јавну расправу у разумном року изостали су поступци који се односе на решавање пореске ствари (порески поступак и управни спор). Практична последица тога огледа се у томе да се порески обвезници не могу обратити за заштиту својих права Европском суду у Стразбуру.

3. ЗАКЉУЧАК

Анализом нормативног оквира може се закључити да је законодавац обухватио сва најзначајнија права пореских обвезника, као и да је оставио могућност за остваривање других права прописаних законом којим је регулисана пореска процедура и пореска администрација или другим пореским законом. Оно што,

међутим, побуђује интересовање стручне и научне јавности јесте остваривање тих права у пракси. У годинама примене овог закона показало се да, осим пореских обвезника који имају професионалну правну помоћ, остали порески обвезници нису у адекватној мери упознати са правима која имају у пореском поступку. Разлози за то су вишеструки, од недовољне комуникације са пореским службеницима до потпуног непознавања материје пореске процедуре. Упркос томе што је пореска реформа започета почетком 90.-тих година прошлог века увела у порески систем порезе по узору на државе модерне демократије, чини се да се у погледу пореске процедуре није далеко одмакло. Веома често порески поступак у широј јавности се не посматра као правни поступак. Порески обвезници, који први контакт остварују са службеницима на шалтерима пореске администрације, готово да и не препознају подношење пореских пријава и одговарајуће документације део једног правног поступка, као што су управни, парнични или кривични поступак. Чак и у ситуацији да су порески обвезници упознати са својим правима, постоји опасност од отежаног препознавања радњи које су релевантне са аспекта пореског поступка. Делимично и из разлога што њихова улога и улога пореског органа није тако очигледно видљива у пореском поступку, за разлику од других правних поступака. На пример, у кривичном поступку су веома уочљиве улоге судије, јавног тужиоца и окривљеног чак и од стране лица која не поседују правничко знање.

У таквим околностима потребно је радити на упознавању шире јавности са основним правилима пореског поступка. Кроз пореску пропаганду, заступљену последњих година у Србији са намером популаризације пореза, требало би упознати грађане са основним знањем о томе ко води поступак у коме се утврђује и одређује висина њихових пореских обавеза, о улози пореских службеника, о томе када наступа пореска контрола и да је спроводи порески инспектор, као и о улози пореске полиције. На тај начин би се пореским обвезницима „приближила“ пореска процедура, било би им јасно какву улогу у том поступку има службеник на шалтеру пореске администрације, а какву порески инспектор и која су овлашћења пореске полиције. Само са јасним препознавањем улога учесника у пореском поступку, који, треба подсетити, обухвата и редовно (добровољно) плаћање пореза, стварају се предуслови за благовремено и уредно испуњавање пореских обавеза од стране пореских обвезника.

ЛИТЕРАТУРА

Анђелковић, М. 2018. *Јавне финансије и финансијско право*. Ниш: Правни факултет;

Анђелковић, М. Димитријевић, М. 2008. *Пореско право Србије*. Ниш: Правни факултет;

Анђелковић, М. 2008. Фундаментална права пореских обвезника и њихова заштита у савременим информационо - технолошким условима. *Страни правни живот*(3), стр. 165-166;

Дамјановић Г., Петровић Д., 2023. Интелектуална својина као основ развоја дигиталне економије, *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини*, стр. 125-135,

Димић С., Божић В., Ђукић М. 2021. Сузбијање утаје пореза и диверзиони модели поступања – кривичноматеријални и кривичнопроцесни аспект. *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини*, стр. 201-223;

Димић, С. Миленковић, Н. Бојанић, Б.2025. Суспензивно дејство жалбе у управном и пореском поступку“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр.104,стр. 183-206;

Миленковић, Н. 2020. У сусрет реформи управног правосуђа. *Зборник Правног факултета Универзитета у Приштини*, 2020, стр.169-182;

Поповић, Д.. 2012. *Пореско право*. Београду: Правни факултет;

Поповић, Д. 2016. *Европско право људских права*. Београд: Службени гласник;

Прописи

Закон о пореском поступку и пореској администрацији, Сл. гласник РС, 80/02, 84/02, 79/03, 55/04, 61/05, 85/05, 62/06, 61/07, 20/09, 72/09, 53/10, 101/11, 2/12, 93/12, 47/13, 108/13, 68/14, 105/14, 91/14, 112/15, 15/16, 108/16, 30/18, 95/18, 86/19, 144/20, 96/21, 138/22 и 94/24;

Закон о општем управном поступку Сл. гласник РС, бр. 18/2016, 95/2018 - аутентично тумачење и 2/2023 одлука УС;

Закон о управним споровима, Сл. гласник РС бр.111/2009;

Закон о заштити података о личности, "Сл.гласник" бр. 97/2008, 104/2009-др. закон, 68/2012 - одлука УС и 107/2012;

Закон о потврђивању Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података, "Сл. СРЈ - Међународни уговори", бр. 1/92, "Сл.СЦГ - Међународни уговори бр. 11/2005 - др. закон и "Сл. РС - Међународни уговори, бр. 98/2008 - др. закон и 12/2010;

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода.

Suzana DIMIĆ, Ph.D

Associate Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, suzana.dimic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8981-9570.

RIGHTS OF TAXPAYERS IN TAX PROCEEDINGS

Summary

The tax procedure involves the determination, collection and control of taxes and other public revenues. Since taxation reduces the disposable income of individuals, or the disposable profit of legal entities, it is necessary to implement an adequate tax procedure for the distribution of taxes, as the most significant public revenue. One party in the tax procedure is the tax authorities, which have certain powers when carrying out actions in the tax procedure. The other party in the tax procedure is tax payers and other tax debtors, whose rights and obligations are established by tax laws. Therefore, the powers of the tax authority are opposed to the rights of tax payers, to which modern states pay special attention. Namely, the nature of the tax-legal relationship is largely determined by the fiscal interests of the state, because in the tax procedure funds are collected that flow in to the budget. Therefore, tax authorities have great powers in the tax procedure.

As a segment of human rights and freedoms, in accordance with the tendencies of a democratic society, the regulation of tax payer rights and their exercise in the tax procedure is one of the prerequisites of a state governed by the rule of law.

Key words: tax payer, tax payer rights, tax procedure.